

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun

Elmi-tədqiqat layihələri üzrə əsas grant müsabiqəsinin

(EIF-ETL-2020-2(36)) qalibi olmuş

layihənin yerinə yetirilməsi üzrə aralıq

(rüblük olaraq 2-ci mərhələ)

ELMİ-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı: **BİR: Biz İmkansız Reallaşdıraraq**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Tahirova Esmira Pənah qızı**

Grantın məbləği: **60 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-ETL-2020-2(36)-16/16/5-M-16**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **23 fevral 2021 – ci il**

Grant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **12 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 mart 2021-ci il– 01 mart 2022-ci il**

Layihənin I mərhələ üzrə (rüb) məbləği:

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1

Layihənin həyata keçirilməsi üzrə cari rübdə yerinə yetirilmiş **elmi işlər**

Layihənin həyata keçirilməsi zamanı aşağıdakı elmi işlər yerinə yetirilmişdir.

1. Layihənin həyata keçirilməsi zamanı proqram tərtib edilmişdir. Proqramda aşağıdakı məsələlər öz əksini tapmışdır:

- əlçatanlıq dərəcəsini və məzmunun uşaqların həyat təcrübəsinə yaxınlığını nəzərə alaraq əsərləri seçmək;
- ədəbi əsərlərin məzmununa yaxın olan insanların həyatında baş verən hadisələr haqqında uşaqlarla ilkin söhbət və əsasın mənimsənilmə dərəcəsini öyrənmək, səbəb əlaqəsini başa düşmək üçün yekun söhbət aparmaq;
- əsərlər üçün illüstrasiyalar, şəkillər seçin, planlar hazırlayın; səhnələşdirmə təşkil etmək;
- hərəkətli fiqurlardan istifadə edərək konstruktiv bir şəkil üzərində hərəkətlər nümayiş etdirmək;
- lüğət işi aparmaq;

- mətnləri nitqin inkişaf səviyyəsini nəzərə alaraq leksik və qrammatik quruluşa uyğunlaşdırmaq (nitq, eşitmə, zehni qüsurlu uşaqlar üçün);
- uşaqları suallara cavab verməyə dəvət etmək və s.

Uşaqlara fərqli iş növləri təklif edilməlidir: oxunan mətn üçün illüstrasiyalar götürün; təkrar danışdırın, hasidələrin ardıcılığını soruşun. Bütün bunlar əsərin məzmununu anlamağa kömək edir.

Proqramda birləşdirilmiş tipli hər bir məktəbəqədər təhsil müəssisəsində kompleks inkişaf qüsurları olan uşaqlara korreksiya yardımı göstərilməsi üçün şəraitin yaradılması məsləhət görülür. Qarışıq qrup valideynlərin (qanuni nümayəndələrin) istəyi, psixoloji-pedaqoji və tibbi-pedaqoji komissiyaların rəyi əsasında işə qəbul olunur. Eyni zamanda qrupun ümumi məskunlaşması azalır; qrupun üçdə ikisi yaş normasına uyğun olaraq psixofiziki inkişaf səviyyəsi olan şagirdlərdən ibarətdir və şagirdlərin üçdə biri bu və ya digər məhdudyyətləri olan uşaqlardır.

Qarışıq qrupun yerləşməsi ilkin olaraq inkişaf qüsurunun təbiətindən və uşağın yaşından asılıdır. Belə ki, qarışıq qrupdakı təhsil prosesinin məzmunu şagirdlərin fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq məktəbəqədər təhsil proqramı və xüsusi (korreksiya) proqramları ilə müəyyən edilir (yaş, pozğunluğun quruluşu, psixofiziki inkişaf səviyyəsi və s.). Müəllim heyəti dəyişən ümumi inkişaf və düzəliş proqramları kompleksindən proqram seçməkdə müstəqildir. Qrupun hər bir şagirdi üçün fərdi inkişaf proqramı tərtib edilir.

2. “The role of teacher support in the organization of inclusive classes” adlı məqalə yazılmışdır. Bu məqalədə inklüziv təhsilin təşkilində müəllimin əvəzsiz rolundan danışılır. Çağdaş dövrümüzdə sağlamlığı məhdud olan uşaqların korreksiyası və inkişafı üçün müsbət bir şərt olaraq inklüziv baxış meydana gəlmişdir. Xüsusi təhsilə ehtiyac duyan uşaqların tipik olaraq inkişaf etməkdə olan həmyaşdqları ilə eyni mühitdə təhsilə cəlb olunmasını qarşısına məqsəd qoyan inklüziv təhsil strategiyalarının qəbulu son onilliklərdə sürətlə artmışdır. Beləliklə də, fərqli qabiliyyət və bacarıqları olan uşaqların vahid təhsil məkanında birləşməsinin müsbət pedaqoji təsiri nəzərə çarpmaqdadır. Inklüziv təhsil qabiliyyətlərindən və təhsil ehtiyaclarından asılı olmayaraq hər bir uşağın təhsil prosesində fəal birgə iştirak etməyi nəzərdə tutur. Əlbəttə ki, təhsildə inklüziv yanaşmaların inkişafının əsas prinsipi hər bir uşağın maraqlarına hörmət etməkdir. Təcrübə göstərir ki, fərdiləşdirilmiş təlim, əhatəli öyrənmə, bərabərliyə təşviq etmə sinifdəki bütün şagirdlərə fayda gətirir. Məsələn, autizmlı bir şagird öz yaşdqlarından ibarət olan qrup ilə əhatə olunduqda özünü daha sakit hiss edə bilər, digər şagirdlər isə sağlamlıq imkanları məhdud olan insanlarla ünsiyyət qurmağı öyrənə bilər.

Inklüziv təhsilin həyata keçirilməsində müəllimlərin rolu böyükdür. Inklüziv təhsillə bağlı təhsil strukturunun nə qədər mükəmməl təşkil olunmasından, təhsil siyasətinin nə qədər yaxşı ifadə olunmasından asılı olmayaraq müəllimin fəaliyyəti müvafiq olmadıqda sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların tədris prosesinə effektiv uyğunlaşması mümkün olmur. Müəllim sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlarla ortaq baxış bucağına, qarşılıqlı anlaşmaya istinad edən yüksək keyfiyyətli, hərtərəfli dəstəkləyici təlim prosesini qurmağı bacarmalı və bu şagirdləri daim diqqət mərkəzində saxlamalıdır. Inklüziv təhsildə əsas iş müəllim və şagirdin ünsiyyəti prosesində baş verir. Əgər müəllimin xüsusi qayğıya ehtitacı olan uşqlarla işləyə bilmək üçün bilik və bacarığı kifayət qədər deyilsə, o zaman o, çox çətin anlar yaşayacaqdır. Bu halların qarşısını alma yollarından birincisi müəllimləri xüsusi təlimlərə cəlb etməkdir. Belə ki, xüsusi qayğıya

ehtiyacı olan uşaqlarda inklüziv təlim mühitinə adaptasiya prosesi getdiyi kimi, o siniflərdə təlim işini təşkil edən müəllimlərdə də bu proses baş verməlidir.

Məqalədə bu məsələlər üzərindən danışılmış və onların müxtəlif aspektlərdən yanaşılmışdır.

2

Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (cari rüb üçün, faizlə qiymətləndirməli)

100%

3

Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr**, onların yenilik dərəcəsi

İnklüziv təhsilin tətbiqi təcrübəsi göstərir ki, uşaqlar inklüziv təhsilə hazırdır və asanlıqla birgə fəaliyyətlərə cəlb olunurlar. Təəssüf ki, eyni şey valideynlər üçün deyilə bilməz. İnklüziv təhsili təşkil edərkən valideynlərlə qarşılıqlı əlaqə qurmaq çox vacibdir. Müəllimlər və valideynlər arasındakı ünsiyyət və əməkdaşlıq inklüziv təhsili daha səmərəli həyata keçirməyə səbəb ola bilər. Bu, bütün tələbələrin valideynlərinə aid olsa da, xüsusən, sağlamlıq imkanları məhud olan uşaqların valideynləri ilə zəruridir. Çünki belə valideynlər daim övladının yanında. Onsuz da onu öyrətmək və tərbiyə etmək üçün birdən çox yolu sınaqdan keçirmiş və bir qayda olaraq övladlarına yanaşmanı çox yaxşı bilirlər. Bu tərbiyə təcrübəsi, şübhəsiz ki, uşaqla ünsiyyətdə öyrədənə çox kömək edə bilər. Əlbəttə ki, öyrədənlərin əməkdaşlığa dəvətinə bütün valideynlər cavab vermir. Valideynlərlə dialoq təşkil etmək, onları tədbirlərdə iştiraka cəlb etmək, inklüziv təhsildə və tərbiyədə uşaqların təhsil ehtiyaclarını birgə müzakirə etmək bacarığı müasir müəllimin prioritet sahələrindən biridir. Bu kontekstdə təhsil işçiləri pedaqoji ünsiyyət bacarıqlarına sahib olmalıdırlar. Buradakı başlıca məqsəd qeyd etdiyimiz kimi müəllim və valideyn əməkdaşlığını müəllim tərəfindən qurulması, şagird müəllim və valideyn üçlüsinə komanda kimi yanaşılmasıdır. Çünki müəllimin şagird üçün yaratdığı ortamın, duyğuların davamlı olması lazımdır. Müəllim və valideynin birgə hərəkət etməsi, həmin şagirdin psixologiyasına hər zaman diqqət yetirilməsi lazımdır. Bəzi hallarda komanda işinə psixoloq və ya pedaqoq da qatıla bilər. Lakin başlıca məqsəd onların bir bütün halda hərəkət etməsi və şagirdə eyni cür yanaşmasıdır.

Əlilliyin tibbi modeli fərdə köklənir, onu problemi olan insan kimi təsvir edir. Bu yanaşma şəxsin cəmiyyətdə fəal olmamasına şərait yaradan amilləri və ya maneələri nəzərə almır. İnklüziv təhsil kontekstində isə tibbi yanaşma əlilliyi olan uşaqların məktəbdə öyrənmək və səmərəli şəkildə iştirak etmək imkanlarını məhdudlaşdırır. Əlilliyə tibbi yanaşma insan hüquqlarına əsaslanan yanaşmanın dinamikliyini və kompleks xarakterini əks etdirmir, fərdə diaqnozu əsasında baxmağımıza gətirib çıxarır. Nəticədə uşaq əlilliyə görə damğalanır, maneələri aradan qaldırmaq və təhsil sistemində islahat aparmaq əvəzinə uşaq problem olaraq qəbul olunur.

Yalnız əlilliyi olan uşaqlar deyil, bir çox uşaqlar məktəbdə öyrənərkən çətinliklərlə üzləşirlər. Bu çətinliklər

təlimi yaxşılaşdırmaq üçün istifadə edilən üsullara işarədir; Aparılan dəyişikliklər bütün uşaqlar üçün təlim şəraitinin yaxşılaşdırılmasına səbəb olmalıdır; Müəllimlərin fəaliyyətinin inklüziv olması üçün əlilliyi olan uşaqlarla ayrıca məşğul olmaq üçün mütəxəssislər cəlb etmək əvəzinə onların peşəkarlıq səriştəsi inkişaf etdirilməlidir; Əlilliyi olan uşaq problem deyil. Əksinə, uşağın təhsil ehtiyaclarına cavab vermədiyi üçün məktəb problem hesab edilir və uşağın ehtiyaclarına uyğun olmaq üçün adaptasiya olunmalıdır.

İnklüziv təhsilin təşkili zamanı təhsil müəssisələri aşağıdakı prinsiplərə əsaslanmalıdır: 1. Fərdi yanaşma prinsipi. 2. Uşağın müstəqil fəaliyyətinin dəstəklənməsi prinsipi .3. Bütün iştirakçılarının təhsil prosesinə fəal daxil olma prinsipi. 4. Fənlərarası yanaşma prinsipi, 5. Təlim və tərbiyə proseslərinin təşkilində dəyişkənlik prinsipi: qrupda işləyən mütəxəssislər (pedaqoq, danışma terapevti, sosial pedaqoq, psixoloq, defektoloq, bir metodistin iştirakı ilə) mütəmadi olaraq uşaqlara diaqnoz qoyur və müzakirə zamanı həm müəyyən bir uşağa, həm də bütövlükdə qrupa. 6. Ailə ilə tərəfdaşlıq prinsipi. 7. Uşaq bağçasının təhsil modelinin dinamik inkişafı prinsipi: mütəxəssislərin olduğu məktəbəqədər uşaq müəssisələri, uşaqların fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alan xüsusi şərait və metodlar yaradılıb, almaq istəyənlər üçün bir mənbə hesab edilməlidir. daxil edilməsində iştirak edir. Inklüziv bir prosesin təşkili üçün bir dairə şəklində bir dərs ən uyğundur - uşaqlar və böyüklərin xüsusi - sakit, gizli bir mühitdə birlikdə oynadığı xüsusi təşkil olunmuş bir dərs. Uşaq-valideyn qrupları. Bunlar uşaqlar, valideynlər üçün oyunlar, yaradıcı fəaliyyətlər, musiqi dərsləri də daxil olmaqla kompleks fəaliyyətlərdir. Qruplara mütəxəssislər rəhbərlik edir: psixoloq, loqoped, defektoloq, musiqi direktoru. Mütəxəssislərin valideynlərlə qarşılıqlı əlaqəsinin əsas amilləri bütün uşaqlara müsbət münasibət, konstruktiv davranış yollarının nümayiş etdirilməsi, təsirli qarşılıqlı əlaqələrin müsbət gücləndirilməsi və valideynlərin məlumat dəstəyidir. Valideynlərin dərsi dolduran oyunlar, məşqlər, mahnılar, modelləşdirmə ilə məşğul olmaları da vacibdir - və bu, bir tərəfdən uşaqlarının açılmasına kömək edir, digər tərəfdən özləri də emosional rahatlaşır, istirahət edir . Uşağı ilə ünsiyyətdə yeni bir təcrübə əldə edir. Dərstdən sonra valideynlər mütəxəssislərə suallar verə, onları narahat edən məsələləri müzakirə edə və informasiya və psixoloji dəstək ala bilərlər. Dərsdə tipik inkişafa malik olan uşaqların olması əlilliyi olan uşaqlara həmyaşıdlarını izləmək və onlardan öyrənmək imkanı verir və onlar da əlilliyi olan uşaqlarla eyni mühitdə olmağa alışırlar və müsbət nəticə əldə edirlər.

4 Layihənin yerinə yetirilməsi zamanı istifadə olunan üsul və yanaşmalar

Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqları fərdi təhsil proqramı nəzərə alınmaqla həm ümumi təhsil pilləsinə hazırlanmasında, həm də məktəbdənkənar fəaliyyətlərinin inkişafında müəllim rolunu araşdırılmışdır. Qarşıya qoyulan problem SİM uşaqların təhsil və sosial mühitə inteqrasiyası prosesinin reallaşdırılması üçün uşaq və onun ailəsinə müəllim və psixoloqların köməyi ilə psixoloji və pedaqoji dəstəyin verilməsidir. Layihə işinin yerinə yetirilməsi zamanı bir sıra elmi, nəzəri ədəbiyyatlardan- inklüziv təhsillə

	bağlı məktəb islahatına dair dövlət sənədlərindən, kurikulum materiallarından, tanınmış metodist alimlərin əsərlərindən istifadə olunmuşdur. İnküziv təhsildə təlimin səmərəli təşkil edilməsində səriştəli valideynin rolunu necə dəyərləndirmək olar? Tədqiqat işimizi bu sual ətrafında apardıq . Bu məqsədlə, əsasən, təsviri metoddan istifadə etsək də, yeri gəldikcə müşahidə üsuluna da müraciət olundu.
5	Layihə üzrə elmi nəşrlər (məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materialları, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə) <i>(surətlərini əlavə etməli!)</i> The role of teacher support in the organization of inclusive classes, International Journal of Materials (çapa göndərilmişdir.) https://docs.google.com/document/d/1FG2vzjSTwwQpBmpmUxp231xx0-dCkftQ/edit?usp=sharing&ouid=103126389222003954690&rtpof=true&sd=true
6	İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər <i>(burada doldurmalı)</i>
7	Layihə üzrə ezamiyyətlər <i>(burada doldurmalı)</i>
8	Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak <i>(burada doldurmalı)</i>
9	Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak Layihə ilə əlaqədar olaraq Future learn onlayn öyrənmə portalındakı iki təlimə qoşulmuşuq. Təlimlərdən birinin adı Education for All: Disability, Diversity and Inclusion (Hər kəs üçün təhsil) və Education for All: Disability, Diversity and Inclusion təliminə qoşulmağımız bizim üçün çox faydalı oldu. İlk öncə qeyd etmək istəyirik ki, təlimin qarşısında qoyduğu məqsədlər bizim layihəimizlə bağlı qarşımıza qoyduğumuz məqsədlərlə bənzərlik təşkil edir. Belə ki, dünyada milyonlarla inküziv uşaq məktəbə getmir və bunun başlıca səbəbi isə getdikləri təhsil müəssisələrində digər şagirdlər tərəfindən fərqli olduqlarına görə mühakimə olunmalarıdır. Təlim zamanı biz inküziv şagirdlərin bu cür təhsil prosesindən uzaqlaşdırılmalarının onlarda yarada biləcəyi psixioloji travmaları, həmçinin bəzilərinin isə ailələri tərəfindən təhsilə cəlb olunmamalarının səbəblərini geniş şəkildə aydınlaşdırmağa çalışdıq. Təlim zamanı sağlamlıq imkanları məhdud şagirdlərin cəmiyyətə təsiri, eləcə də cəmiyyətin onlara təsiri ilə bağlı olaraq “İnküziv təhsil sisteminin cəmiyyətə faydaları” haqqında da ətraflı müzakirələr apardıq. Müəyyənləşdirdik ki, inküziv təhsil əlilliyi olan şagirdləri cəmiyyət fəal üzvlərinə çevirməyə çalışmaq, həmçinin sağlam şagirdlərdə sosial məsuliyyət, humanistlik duyğularını aşılayır. Təlimin keçirildiyi altı həftə ərzində bir sıra suallara cavab axtarmaq üçün tədqiqatlar apardıq. Belə ki, ilk öncə

böyük büdcələr və ya xüsusi təlim keçmiş köməkçilər olmadığı zaman öz əhatə dairəmiz inklüziv təhsillə bağlı hansı addımları ata bilərik? Sınıf və ya məktəb mühitində inklüziv şagirdləri necə cəlb etmək və onların tədris prosesindəki inkişafına hansı yollarla nail olmaq olar? Təlim zamanı bu kimi suallar ətrafında müzakirələr aparır, mövzuyla bağlı öz təkliflərimizi verir, təcrübələrimizi bölüşürük.

Onu da qeyd etmək istəyirdik ki, kursa rəhbərlik edən müəllim Judith McKenzie Cənubi Afrikada inklüziv təhsil siyasətini inkişaf etdirməyə çalışmış və hal-hazırda da bu siyasətin həyata keçirilməsində 20 ildən çoxdur ki, fəaliyyət göstərib. O, Cape Town Universitetində inklüziv təhsillə bağlı tədqiqatlar üzərində çalışır. Judith McKenzie inklüziv təhsillə bağlı pedaqoq və araşdırmaçı olmaqla yanaşı, sağlamlıq imkanları məhdud övlada sahibdir. Məhz bu cəhətləri nəzərə alaraq bu təlim bizə inklüziv təhsilə həm valideyn yanaşmasını asan şəkildə tədqiq etməyə, valideynlərin əsas ehtiyaclarını Judith McKenzie təcrübələri əsasında öyrənməyə, həm də bu sahədəki mütəxəssis kimi onun tədqiqat və araşdırmalarından faydalanmağa çox köməklik etdi.

Layihə ilə bağlı qoşulacağımız digər tədbir isə Türkiyədə ABA Klinikin təşəbbüsü ilə keçiriləcək “Otizmi İçeriden Öğreniyorum” dur. Konfransın əsas məruzəçisi Professor Temple Grandin olacaq. Bu konfransa qoşulduğumuzdakı başlıca məqsəd özü də autizmlili olan Temple Grandinin təcrübələrindən faydalanmaqdır. Çünki onun həm autizmlili biri kimi hissələrini, cəmiyyətdən gözləntilərini, təhsil prosesində üzləşdiyi çətinlikləri bölüşməsi, həmçinin bir autizm üzrə bir mütəxəssis kimi həmin problemlərin həll yollarını göstərməsi layihəmizin gələcək fəaliyyəti üçün böyük töhfə olacaqdır.

10 Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar)

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin İnkişaf Fondunun qrant layihəsi olan “BİR-Biz İmkansız Reallaşdıraq” layihəsi əsasında ADA Universitetində “İnklüziv təhsildə valideyn yanaşması” adlı seminar həyata keçirilmişdir.

Seminarda Açıq Cəmiyyət İnstitutu-Yardım Fondunda (SOROS Fondu) “Addım-Addım Erkən Yaş Dövrünün proqramı”na rəhbərlik etmiş, Dünya Bankının və YUNİSEF-in beynəlxalq məsləhətçisi kimi həm xarici ölkələrdə, həm də Azərbaycanda bir sıra islahat yönümlü layihələrdə xidmət göstərən, təhsildə göstərdiyi xidmətlərə görə Təhsil Nazirliyi tərəfindən “Təhsil Əlaçısı” medalı ilə təltif edilən, ADA Universitetinin baş müəllimi Ülviyyə Mikayılova, Azərbaycan pedaqoji Universitetinin müəllimi, inklüziv təhsillə bağlı bir çox tədbirlərin təlimçisi olan Gülşən Eminova, ADA-nın müəllimləri Sevinc Quliyeva və Ərkinaz Rəsulzadə eləcə də başqa şəxslər iştirak ediblər.

Seminarda ilk olaraq ADA Universitetinin müəllimi Ülviyyə Mikayılova çıxış etdi. Seminarda inklüziv təhsil və onun təşkili, qarşıya çıxan problemlər və onların həlli yolları, əlilliyin növləri (nozologiyalar) mövzuları ətrafında müzakirələr aparılıb.

Ü. Mikayılova iştirakçılara inklüziv təhsil barədə ətraflı məlumat verib, fiziki məhdudiyətli gənclərin təhsilə inteqrasiyası üçün inklüziv təhsil mühitinin yaradılmasının vacibliyini vurğulayıb. Bildirib ki, bu mühit

təhsilin hamı üçün əlçatan olmasını təmin etməklə yanaşı, sosial bərabərliyin qorunmasına, fiziki məhdudiyətli gənclərin öz potensiallarını nümayiş etdirə bilməsi və təhsil ehtiyaclarının ödənilməsinə şərait yaradır.

Azərbaycanda inklüziv təhsil haqqında valideynlərin məlumatlandırılması məsələsi ilə bağlı belə bir seminarın reallaşdırılması seminar iştirakçıları tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

ADA müəllimləri Sevinc Quliyeva və Ərkinaz Rəsulzadə inklüziv təhsillə bağlı olaraq valideynləri məlumatlandırılar. Onlar əvvəlcə “inklüziv təhsil nədir?” sualını cavablandırıblar. Təhsilin tibbi və sosial yanaşmaları haqqında geniş məlumat veriblər. Və sosial modelin uşağa bir sosial varlıq kimi yaşamasından, onun tibbi modeldən fərqli olaraq problemi uşaqda yox, müəssisədə axtarmasından danışılar. Daha sonra inklüziv təhsildə 3 yanaşma üzərində dayanıblar: valideyn yanaşması, müəllim yanaşması və şagird yanaşması.

Seminar müddətində valideynlərə düşündürücü suallarla müraciət olunub. Bunların sırasına “Sizcə bizim məktəblərimizdə hansı yenilikləri etmək zəruridir?”, “Övladınızın Fiziki və öyrənmə məhdudiyətləri olan şagirdlərlə/ Davranış pozğunluğu və zehni məhdudiyətləri olan şagirdlərlə oxumağını istəyerdinizmi?”, “Sizcə valideynlər inklüziv təhsildə hansı problemləri yarada bilirlər?” kimi düşündürücü suallar aiddir. Və bununla da onlarda inklüziv təhsillə bağlı müəyyən fikirlərin formalaşmasına səbəb olmuşlar.

Daha sonra inklüziv təhsilin həyata keçirilməsində tərəflərin bərabər işləməsinin vacibliyi vurğulanıb. Inklüziv təhsilin səmərəli tətbiqində mütəxəssislərin, məktəb rəhbərliyinin, xarici dəstək qruplarının, valideynlərin işə cəlb olunmasının müsbət nəticə əldə etməyə kömək etməsindən danışılıb.

ADA Universitetində Esmira Tahirovanın layihəsi əsasında təşkil olunan "İnküziv təhsildə valideyn yanaşması" seminarında peşəkar pedaqoq Ülviyyə Mikayılovanın təcrübəsini bölüşməsi, müasir pedaqoji yanaşmalar haqqında təqdimatı və gənc olmalarına baxmayaraq bu sahədə müxtəlif araşdırmalarını aparan ADA məktəbinin müəllimləri Sevinc Quliyeva və Ərkinaz xanımın maraqlı təqdimatları seminar iştirakçılarının geniş müzakirələrinə səbəb oldu. Maraqlı diskusiya şəraitində keçən seminar müəllim, valideyin və cəmiyyətin maarifləndirilməsi işində böyük rolu olacaq.

İllərdir xüsusi məktəblərdə əlliliyi olan uşaqlarla çalışan pedaqoq Zivər Xanlarova təcrübəsində rastlaşdığı məqamları vurğulaması ilə yanaşı həlli yollarını da bölüşməsi marağa səbəb oldu.

Seminarın sonunda bütün seminar iştirakçıları sertifikatlarla təltif olunub.

11 Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar

(burada doldurmalı)

12 Yerli həmkarlarla əlaqələr

Gülşən İbadova- Azərbaycan Pedaqoji Universiteti, Ülviyyə Mikayılova-Azərbaycan Diplomatik Akademiyası, Samira Mustafayeva-Autizm Defektoloji və Psixoloji Yardım Mərkəzi , Zivər Xanlarova-11 nömrəli xüsusi təhsil məktəbi, Aysun Hüseynova-sərbəst, Aysun Hüseynova-sərbəst, Aysun Hüseynova-sərbəst

13 Xarici həmkarlarla əlaqələr

	<i>(burada doldurulmalı)</i>
14	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı <i>(burada doldurulmalı)</i>
15	Sərgilərdə iştirak <i>(burada doldurulmalı)</i>
16	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi <i>(burada doldurulmalı)</i>
17	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. <ol style="list-style-type: none">1. https://tehsil.biz/news/az/17237/nklziv-thsild-valideyn-yanamas-mvzusunda-seminar-keirilib2. https://azertag.az/xeber/Inkluziv_tehsilde_valideyn_yanasmasi_movzusunda_seminar_kechirilib-18473553. https://tehsilxeber.com/resmixeber/1520-nkluziv-tehsilde-valideyn-yanashmasi-movzusunda-seminar-kechirilib.html4. http://www.sdf.gov.az/az/generic/news/Detail/500

Layihə rəhbərinin imzası _____

Tarix _____

QEYD: bütün hallarda uyğun olan bəndlər doldurulmalıdır.